

Hva er vel et liv?

Under følger et forslag til en undervisningsøkt som ser på hva det er som gir menneskelig verdi og retten til liv. For læreren vil *YOUCAT* 378-399 og Johannes Paul IIs encyklika, *Livets Evangelium* (*Evangelium Vitae*, forkortet *EV*) fra 1995, være et godt underlagsmateriale.

Tidsbruk

2-3 skoletimer

1. Tavleundervisning: ca. 45 min
2. Diskusjon/samtale: ca. 30 min
3. Gruppearbeid: ca. 45 min

Mål

Eleven skal nå frem til en forståelse av at livet er hellig fordi det er gitt oss av Gud og tilhører Gud. Gud ønsker og elsker hvert eneste menneske allerede før det er blitt til. Hvert enkelt menneskes liv er, helt fra begynnelsen av, del av Guds plan (*EV*, 44). Livet er menneskets mest grunnleggende rettighet, beskyttet av Det femte bud, «Du skal ikke slå i hjel» (2 Mos 20,13) og Jesu kjærlighetsbud: «Og dette er mitt bud: Dere skal elske hverandre som jeg har elsket dere.» (Joh 15,12).

Du trenger

YOUCAT

Penner

Notatark

Plakater i A3 eller A2

Tykke tusjer i ulike farger

Utskrifter til alle av følgende stensiler fra samme side

Utdrag fra *Evangelium vitae*

Pave Johannes Paul IIs *Bønn til Jomfru Maria*

Kort med bilder og bibelsitater

Beskrivelse

1. TAVLEUNDERVISNING

I denne delen skal du kortfattet gi en oversikt over Kirkens lære. Det kan være lett å gå seg vill i for mange detaljer. Fokuser derfor på å gi oversikten og de lange linjene, og oppmuntre de unge til å skrive viktige stikkord underveis.

A. Når begynner menneskelivet? Når begynte ditt liv?

Be elevene tegne en tidslinje, med fødselsdagen sin helt til høyre. Sett inn merker etter hvert som dere jobber dere bakover i tid.

0 _____ * _____
31. mars

- Begynte livet ditt den dagen du ble født?
- Hva med dagen før? Du lå i magen til moren din og beveget deg og sparket.
- Hva med dagen moren din gikk til ultralyd, og du hadde ligget 16 uker i magen hennes? Hun kunne se at du sprellet eller kanskje sugde på tommelen? Begynte livet ditt da?
- Eller var det da hjertet ditt begynte å slå, 21 dager etter befruktningen?
- Eller – var det den dagen du som et lite embryo festet deg til livmorveggen, ca. 5-6 dager etter befruktningen?
- Eller: Var det i det øyeblikket mors eggcelle ble befruktet av en av fars sædceller, hele ditt unike DNA ble gitt og en selvdreven celledeling startet?

Kirken har alltid hevdet at livet begynner ved befruktningen, men gjennom tidene har både fagfolk og politikere bestridd dette. I dag har imidlertid forskningen og kunnskapen på området kommet lengre enn noensinne, og det er bred faglig enighet om at menneskelivet biologisk sett begynner ved befruktningen. Da starter en selvdreven celledeling og hele genkoden for et nytt menneske blir satt: hvilket kjønn det skal bli, hår- og øyenfarge, hvem det ligner – alle arvelige egenskaper. Herfra er det snakk om et kontinuum – en fortsettelse av noe som allerede er gitt.

B. Hvem er vi egentlig?

Gi deretter en kort innføring i det kristne menneskesynet. Hent gjerne ekstra stoff fra *Evangelium Vitae*, kapittel 2.

Biologien forteller oss at vi tilhører menneskearten, men Kirken forteller oss noe mer. I Bibelen kan vi lese budskapene – de viktigste beskjedene – Gud har gitt menneskene opp gjennom årtusenene. Gud har villet fortelle oss mennesker hvem han er – og hvem vi er. I beretningen om verdens skapelse kan vi lese at Gud har skapt mennesket i sitt bilde. Ingen planter eller dyr har fått en tilsvarende status. Gud skaper mennesket som noe helt unikt, som forteller om ham. Hvert menneske speiler noe av Gud, og vi kan gjenkjenne noe av Gud i hvert eneste menneske – i alt det gode en person er og gjør.

C. Hva er livet?

Det er så mye mer enn vi ser! Gud innbyr oss til et liv så sterkt og fullt at det går langt utover dimensjonene for vår tilværelse her på jorden. Livet handler om å ha del i Guds eget, evige liv. Livet her i tiden er den grunnleggende betingelsen for, begynnerstadiet og en del av menneskelige eksistens' utviklingsprosess mot enhet (med Gud) (*EV*, 2). Ufortjent og uventet lover Gud oss guddommelig liv, en gave vi først vil nå helt fram til i evigheten.

Gud har skapt oss til udødelighet. Er det ikke det vi alle innerst inne lengter etter? Å få leve uendelig? Den drømmen har Gud lovet å oppfylle, fordi han elsker oss. Livet på jorden bærer i seg et løfte om evig liv hos Gud. Livet er en persons viktigste og mest grunnleggende rettighet.

D. Hva er det som bestemmer livets verdi?

Gud er hellig og ukrenkelig. Ingen ting av det vi mennesker gjør kan skade Gud eller endre på ham. Han er evig kjærlighet. Det at Gud har skapt mennesket i sitt bilde, gjør menneskelivet hellig og ukrenkelig. Det gir menneskelivet en rett til å bli behandlet med den dypeste respekt helt fra unnfangelsen av.

Menneskelivets verdi får enda større mening når vi måler det ut fra det høyeste bevis på Guds kjærlighet til oss mennesker, nemlig at Gud ga sin eneste sønn – Jesus Kristus – for oss, for å betale skylden for alle våre synder. (Forklar nærmere om syndefallet dersom det er behov for det.)

E. Gud elsker og ønsker hvert menneske ennå før det er blitt til

Flere steder i Bibelen kan vi lese hvor høyt Gud elsker et menneske, og med hvor stor kjærlighet han skaper hver eneste en av oss: "Før jeg formet deg i mors liv, kjente jeg deg, og før du ble født, helliget jeg deg" (Jer. 1,5) Hvert enkelt menneskes liv er, helt fra begynnelsen av, del av Guds plan (EV, 44). Hver av oss har sin unike plass i menneskenes historie.

Gud er en Gud som vil liv. Gud elsker hvert eneste menneske ubetinget. Han vil at alle mennesker skal leve, og leve evig. Gud er Livets Gud. I Det femte budet i Guds hellige lov, setter Gud et tydelig forbud mot å krenke livet: «Du skal ikke slå i hjel» (2 Mos 20,13).

F. Hva er det som gir oss vårt menneskeverd?

For oss kristne er det Guds kjærlighet til og respekt for hvert eneste menneske som gjør mennesket uendelig verdifullt. Gud har skapt hver og en av oss i sitt bilde, og elsker hver person som om han/hun var den eneste i hele verden. Hverken religion, kjønn, alder, helse, egenskaper, prestasjoner eller mislykkethet påvirker den enkeltes menneskeverd. Det er uutslettelig. (YOUCAT, 280.)

G. Hvordan er det i samfunnet i dag?

Hva ser vi rundt oss? Inviter elevene til å nevne eksempler på krenkelser mot livet. Menneskelivet trues og angripes på mange måter: Kriger, vold, fattigdom, tortur, drap, terror, abort, eutanasi (aktiv dødshjelp), sult, kidnapping, voldtekt, psykisk mishandling – alt dette er alvorlige angrep på livet (YOUCAT, 392). Bevisstgjør elevene på at også psykisk vold bryter med Guds bud: Mobbing, nedvurdering, usynliggjøring, trakassering, baktalelse, osv.

Ingen av disse krenkelsene mot rettferdighet, kjærlighet og menneskeverd kan rettferdiggjøres selv om de skulle støttes av myndigheter.

En av grunnene til at så mye vold og drap kan skje er at mennesket glemmer Gud og ser bort fra hans bud. Når vi mister sansen for Gud, mister vi også sansen for mennesket, for dets verdighet og liv. Når vi ikke greier å godta at det finnes en uendelig målestokk et menneskeliv kan måles mot, begynner vi å dele menneskene inn i mer og mindre verdifulle personer og gjøre menneskeverdet situasjonsavhengig eller helt vilkårlig.

Menneskelivet er på sitt mest sårbare når det kommer til verden og når det går ut av tiden for å tre inn i evigheten. Guds ord gjentar ofte oppfordringen til å vise omsorg og respekt for livet, fremfor alt når det trues av sykdom og alderdom. (EV, 44)

H. Hvem bestemmer over livet?

Samtidig som det å leve føles som en selvfølge, vet vi at det ikke er tilfelle. Mange av oss har mistet nære slektninger og venner – ved naturlig død eller ulykker. Men det er en uendelig forskjell på det å dø av naturlige årsaker og det å ta fra et menneske muligheten til å leve videre med overlegg.

Pave Johannes Paul II engasjerte seg sterkt for livsvern. Han har skrevet et av de viktigste dokumenter til forsvar for livet, nemlig rundskrivet *Evangelium Vitae – Livets Evangelium*. Der skriver han blant annet: «Menneskets liv kommer fra Gud; det er hans gave, hans bilde og hans avtrykk, delaktighet i hans livsånde. Gud er derfor dette livets eneste Herre: mennesket kan ikke gjøre med det som det vil» (EV, 39).

I Bibelen gjør Gud det klart for menneskene at han og bare han er herre over liv og død. Han vil avkreve regnskap for hvert menneske som er blitt drept. Menneskets liv og død er følgelig i Guds hender, i hans makt. "Han har hver levende sjel i sin hånd og rår over ånden i hver manns kropp," utbryter Job (12,10). "Herren tar liv og gir liv, han sender mennesker til dødsriket og kan føre dem opp derfra" (1 Sam 2,6). Vi kan også lese om hvordan Jesus Kristus vekket flere døde til liv igjen (enkens sønn, Jairus' datter, Lasarus). Hva forteller det oss om Gud?

I *Livets Evangelium* fremhever pave Johannes Paul II dette sentrale budskapet (denne teksten kan evt. Kopieres opp til alle i klassen):

Evangeliets hjerte er budskapet om en Gud som lever og er oss nær, som kaller oss til dyp enhet med seg selv og som vekker i oss det faste håpet om evig liv. Samtidig dreier det seg om å vise alle konsekvenser av dette Evangelium. De kan oppsummeres slik: som Guds kostbare gave er menneskelivet hellig og ukrenkelig. Av denne grunn er provosert abort og eutanasi absolutt uakseptabelt. Menneskelivet skal ikke bare spares, det må også omfattes med kjærlig omsorg. Livets mening består i å gi og motta kjærlighet, og det er i lys av dette at den menneskelige seksualitet og forplantningsevne får sin sanne og fulle betydning. I denne kjærlighets lys får også lidelse og død en mening, og til tross for det mysterium som alltid vil omhylle dem, kan de bli frelsebringende. Respekten for

livet fordrer av vitenskap og teknologi at de alltid skal stå i menneskets tjeneste og ha menneskets helhetlige utvikling for øye. Samfunnet som helhet må respektere, forsvare og fremme hver menneskelige persons verdighet til enhver tid og under alle livets omstendigheter (EV, 81).

Når det står om livet, må vi i nestekjærlighetens tjeneste vise omsorg for alt liv og alles liv, gå til livets og kjærlighetens røtter (EV, 87).

I. Feiringen av Livets dag

Biskopene i verden og pave Johannes Paul II tok tidlig på 90-tallet initiativet til å feire Livets Evangelium og markere en årlig Livets dag i hvert land. Hensikten er å styrke bevisstheten om menneskelivets verdi og mening på alle stadier og under alle forhold hos den enkelte, i familiene, i Kirken og samfunnet (EV, 85).

I Norge markerer Den katolske kirke Livets dag den 25. mars, som er høytiden for Herrens Bebudelse – det vil si den dagen Kirken feirer at engelen Gabriel bragte Jomfru Maria budskapet om at hun skulle bli mor til Jesus, Guds Sønn, og hun ga sitt samtykke til det. Oppfordre elevene til å følge med i menigheten sin – se etter plakater og arrangementer, og gjerne være med selv på å dra i gang livsvernarrangementer. Den katolske kirke i Norge samarbeider med livsvernorganisasjonen Menneskeverd, som kan komme på besøk og hjelpe et ungdomslag til å få i gang livsvernarbeid lokalt. Gi elevene lenken til *Menneskeverd* (www.menneskeverd.no) og til den svenske, katolske livsvernorganisasjonen *Respekt* (www.respektlivet.nu).

J. Vi er Livets folk

Som troende kristne er vi «et folk av livet og for livet», på vei til «en ny himmel og en ny jord» (Åp 21, 1), slik Gud har lovet oss. Underveis har vi fått i oppdrag av Gud å virkeliggjøre en sivilisasjon som er grunnlagt på kjærlighet, der hvert eneste menneske blir ansett som uendelig verdifullt og umistelig. Vi har fått i oppgave å fremme holdninger som verner om livet i alle stadier, å bygge livets kultur.

2. DISKUSJON/SAMTALE

Under følger en rekke spørsmål relatert til punktene over. Diskusjonen kan gjennomføres både i smågrupper og i plenum, avhengig av klassens størrelse og egenart. Dersom du velger å kjøre det i smågrupper, anbefales det en felles oppsummering hvor de viktigste punktene og argumentene løftes frem til slutt.

1. Ut fra et kristent perspektiv er barn med funksjonsnedsettelse, f.eks. Downs barn, like verdifulle som andre mennesker. I dag aborteres 90% av Downs barn i Norge. Hva sier det om samfunnets syn på mennesker?

2. Hva vurderer vi menneskets verdi ut fra i vårt samfunn? Er det arbeidsevne, intelligens, funksjonsdyktighet, prestasjoner eller andre egenskaper? Hvor rettferdig er det å bedømme noen mennesker som mer eller mindre verdt enn andre?

3. Ufødte barn aborteres ikke bare pga funksjonsnedsettelse eller sosiale grunner. Mange blir abortert fordi de ikke er ønsket – selv om de er helt friske. Biologisk kan to fostre være på nøyaktig samme utviklingsstrinn, men ett får leve opp fordi det er ønsket, og ett blir drept fordi det er uønsket, selv om det er helt friskt. Norsk lov gir kvinnen rett til abort, mens barnet ikke har noe rettsvern før det er 12 uker, og bare delvis rettsvern til og med 22. uke. Abortloven strider grunnleggende mot det kristne menneskesynet som sier at alle mennesker uansett egenskaper har rett til å leve.

- Er det å være uønsket som menneske en gyldig grunn til å bli fratatt retten til liv?
- Hvordan kan vi snakke om menneskers likeverd når fosterets rett til liv avhenger av helse, utviklingsstadium eller foreldrenes sosiale situasjon?
- Foreslå gode alternativer til abort når en mor ikke har mulighet til å ta seg av barnet hun bærer.

4. I dag diskuteres det for alvor om det skal bli mulig for leger å yte aktiv dødshjelp, dvs. gi personer med terminale diagnoser og som av ulike grunner ikke lenger ønsker å leve, en giftsprøyte eller medikamenter som forårsaker personens død.

- Hvis Gud er herre over livet, med hvilken rett kan mennesker be leger om å få avsluttet livet sitt?
- Er det riktig å ta liv for å spare et menneske for lidelser? (Les *YOUCAT*, 384)
- Hvilke dilemmaer plasserer samfunnet på leger ved å innføre aktiv dødshjelp?

3. GRUPPEARBEID:

Dere trenger kartong i A3 eller A2-format, tykke tusjer i forskjellige farger. Velg ett av emnene eller del klassen inn i tre grupper som tar ett emne hver.

Diskuter tiltak og lag slagord som kan brukes i en *Ja til livet-kampanje*:

- Hvordan kan vi styrke folks bevissthet om at alle mennesker er likeverdige og uendelig verdifulle – ved livets begynnelse, underveis i livet, ved livets slutt? Hvordan kan vi bygge kjærlighetens sivilisasjon?
- Hvilke tiltak vil dere foreslå for å få ned aborttallene?
- Hvordan kan vi sette livsvern på den offentlige dagsordenen på en positiv, livsbejaende måte?

AVSLUTNING: JOMFRU MARIAS FORBØNN

Ingen har ønsket et barn velkommen med større kjærlighet enn Jomfru Maria, til tross for at Jesus slett ikke var et planlagt barn, men ble til før HUN hadde vært sammen med noen mann. Selv om hun kom i en fryktelig vanskelig situasjon – overfor forloveden Josef, familien og naboer, sa Maria ja til Guds vilje, enda hun ikke ante hvordan det skulle skje. Marias grunnholdning var å være i enhet med Gud og virkeliggjøre hans ord. Jesus ble til som frukt av en underfull forening mellom Den Hellige Ånd og Jomfru Maria. Det er et mysterium som er større enn vi kan forstå, men like fullt en trossannhet vi bekjenner i trosbekjennelsen.

Jomfru Marias besluttsomme ja til livet gjør oss sikre på at hun går i særlig forbønn for alle ufødte barn og for unge kvinner eller par som uplanlagt blir foreldre.

Del ut og be pave Johannes Paul IIs *Bønn til Jomfru Maria* sammen:

Å, Maria, den nye verdens morgenrøde, alt levendes mor,
deg betror vi livets sak:
Se hen, å mor, til den talløse skare barn som hindres i å bli født,
de fattige, som tvinges til et byrdefullt liv,
menn og kvinner som er ofre for brutal vold,
gamle og syke som drepes av likegyldighet eller misforstått barmhjertighet.
Tilskynd alle som tror på din Sønn

å forkynne Livets Evangelium med besluttosmhet og kjærlighet
til menneskene i vår tid.

Gi dem nåde til å ta imot Evangeliet som en stadig ny gave,
glede over å feire det med takknemlighet livet igjennom,
og mot til å bære vitnesbyrd om det,
og sammen med alle mennesker av god vilje,
besluttosmt bygge en sivilisasjon hvor sannheten og kjærligheten råder,
Gud Skaperen som elsker livet til lov og ære.
Amen.

Gi alle ungdommene et kort med bilde og bibelsitat som avslutning på timen.